

Опубл. дж.: Некрологи // Кишиневские Ев. – 1878. – № 14. – Отд. неофиц. – С. 550–552; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. – Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 418, 421, 470, 472.

Літ.: Сперанский И. П. Очерк истории Смоленской духовной семинарии и подведомых ей училищ со времени основания семинарии до ее преобразования по уставу 1867 года (1728–1868). – Смоленск, 1892. – С. 215, XII; Пархомович А. М. Список ректоров и инспекторов Кишиневской духовной семинарии за время столетнего (с 31 января 1813 г.) существования ее // Кишиневские Ев. – 1911. – № 25. – Отд. неофиц. – С. 945–947; Пархомович И. М. Страничка из жизни Кишиневских духовно-учебных заведений с 1855 по 1868 год // Там само. – 1911. – № 11. – Отд. неофиц. – С. 437; Він же. Духовно-учебные заведения Кишиневской епархии : Краткий очерк к столетию ее. 1813–1913. – Кишинев, 1913. – С. 35, 51, 58; Лотоцкий П. А. Административный строй Кишиневской духовной семинарии по уставу 1808–1814, 1867 и 1884 годов // Кишиневские Ев. – 1913. – № 2. – Отд. неофиц. – С. 67–68.

М. Л. Ткачук

МАРТИРІЙ (ГОРБАЧЕВИЧ Михайло Семенович) [рос. Мартирий (Горбачевич Михаил Семенович)] (07[19].09.1801–19.11[01.12].1873), архімандрит РПЦ, випускник КДА – церк. педагог та адміністратор, богослов, історик Церкви.

Нар. у повітовому м. Більську Білостоцької обл. (нині – м. Більськ-Підляський Більського пов. Підляського воєводства Республіки Польща) у сім'ї чинбаря і пономаря місцевого Свято-Миколаївського чол. монастиря. Рано втративши батьків, виховувався у Брестському Симеонівському чол. монастирі, а з 1808 – у архієрейському домі в м. Мінську; з 1809 був півчим у капелі «Мінська вокальна музика». Від поч. війни з наполеонівською Францією разом із капелою мешкав у Києві (1812–15). У 1817–25 навчався в Мінській ДС у м. Слуцьку, вирізняючись «способностями превосходными, поведением отлично-честным и скромным, прилежанием примерно-ревностным и постоянным». На підсумкових іспитах поряд із оцінками «отлично» та «очень хорошо» отримав оцінку «превосходно» з богослов.,

філос. і словесних наук (гол. предметів семінарського курсу) та грец. мови.

Продовжив освіту у КДА (1825–29), де здобув ступ. магістра богослов'я і словесних наук (рішення Конференції КДА від 03.08.1829 затверджено Комісією духовних уч-щ 26.09.1829). Працюючи над випускним твором з історії церк. співу, отримував консультації очільника Конференції КДА митрополита Київського і Галицького Євгенія (Болховітінова). Витинки із твору згодом опублікував у вигляді двох об'ємних статей у ж-лі «Христианское чтение» (СПб., 1831).

Після закінчення КДА призначений професором грец. та нім. мов КДС (з 26.09.1829). Поряд із викладацькою діяльністю виконував адм. обов'язки: був членом семінарського Правління і помічником ректора та інспектора з екон. питань. 09.03.1830 прийняв чернецтво (чин постригу звершено ректором КДА архімандритом *Смарагдом* (Крижановським) у Києво-Братському Богоявленському монастирі). Рукопокладений єпископом Чигиринським, вікарієм Київської митрополії *Кирилом* (Куницьким) у сани ієродиякона (30.04.1830) та ієромонаха (09.05.1830).

15.02.1831 переведений на посаду бакалавра богослов. наук СпбДА, де викладав вчення про Церкву і свящ. герменевтику. 22.09.1831 призначений ректором і професором богослов'я Пермської ДС. Указом Св. Синоду від 02.11.1831 піднесений до сану архімандрита. Очолюючи Пермську ДС, викладав у вищому відділенні догматичне і моральне богослов'я, гомілету, вчення про віросповідання та посади парафіяльних священиків. Як адміністратор багато часу приділяв не лише впорядкуванню навч. процесу та піднесенню дисципліни серед студентів і викладачів, а й зведенню семінарських будівель (з 20.11.1831 був членом будівельного ком-ту Пермської ДС). З 08.12.1831 входив до складу Пермської духовної консисторії та здійснював цензурування проповідей епархіального духовенства.

Залишивши пед. діяльність з 07.10.1840 через хронічну хворобу, отримав призначення на посаду настоятеля Задонського Різдово-Богородицького чол. монастиря у Воронежській губ. (нині – у Задонському р-ні Липецької обл. РФ). З 23.07.1842 і до кінця життя – настоятель Свято-Успенського Богородицького чол. монастиря у м. Свіязьку Казанської губ. (нині – на о. Свіязьк Зеленодольського р-ну Республіки Татарстан РФ). У 1848–51 був першоприсутнім членом Свіязького духовного правління; тривалий час виконував функції благочинного (1846–68). Не маючи змоги займатися викладацькою діяльністю, підтримував тісні стосунки з КазДА; у 1843–68 був дійсним членом її Конференції. Брав участь у поповненні академ. б-ки, рецензував твори студентів, надавав їм монастирський притулок у канікулярний час.

Упродовж багаторічного духовного служіння неодноразово отримував церк. і держ. відзнаки. Був нагороджений орденами Св. Анни 2-го ступ. (1848) і 2-го ступ. з імп. короною (1859); Св. Володимира 3-го ступ. (1864).

Помер на 73-му році життя після тяжкої тривалої хвороби. Похований у Свіязькому Свято-Успенському Богородицькому монастирі.

У пам'яті сучасників М. залишився уособленням християн. чеснот, благодійником, глибоко освіченою людиною, знавцем правосл. богослужіння, Св. Письма, церк. історії, євр., грец. і лат. мов. Праці М., що належать до перших у рос. богослов. науці спроб дослідження історії церк. співу, опису і класифікації гімнографічних жанрів правосл. богослужбових піснеспівів, вирізняються ґрунтовністю та високим рівнем ерудованості й донині не втратили, за оцінками дослідників, наук. значущості.

Осн. тв.: Краткое историческое сведение о песнопениях нашей Церкви // ХЧ. – 1831. – Ч. XLII. – С. 70–106; Историческое сведение о пении Греко-Российской Церкви // Там само. – Ч. XLIII. – С. 132–186.

Арх.: ІР НБУВ. – Ф. 160. – № 1266; Ф. 175. – № 1366; ЦДІАУК. – Ф. 711. – Оп. 1. – Спр. 563; Оп. 2. – Спр. 1787; Оп. 3. – Спр. 49.

Опубл. дж.: Вишне夫斯基 В. П. Архимандрит Мартирий, настоятель Свяжского Богородицкого монастыря [некролог] // ПС. – 1874. – Т. I. – С. 117–123; Акты и документы, относящиеся к истории Киевской Академии. – Отд. III (1796–1869 гг.). – Т. 5 (1823–1869 гг.) / с предисл., введ. и прим. проф. прот. Ф. И. Титова. – К., 1915. – С. 47–49, 54–55.

Літ.: Чистович И. А. История Санкт-Петербургской духовной академии. – СПб., 1857. – С. 342; Аскоченский В. И. История Киевской духовной академии по преобразовании ее в 1819 году. – СПб., 1863. – С. 114; Геронтий, иером. Историко-статистическое описание первоклассного Задонского Богородицкого монастыря. – М., 1871. – С. 125–126; Знаменский П. В. История Казанской духовной академии за первый (дореформенный) период ее существования (1842–1870 годы). – Вып. 1. – Казань, 1891. – С. 276; Вып. 2. – Казань, 1892. – С. 512; Вып. 3. – Казань, 1892. – С. 14, 196, 316; Иероним [Лаговский], архим. История Пермской духовной семинарии. – Ч. 1–2. – Екатеринбург, 1900. – С. 235–237; Ч. 3. – С. 411, 568; Яблоков А., прот. Первоклассный мужской Успенско-Богородицкий монастырь в городе Свяжске Казанской губернии. – Казань, 1906. – С. 173; Глубоковский Н. Н. Бакалавры Санкт-Петербургской духовной академии иеромонах Серафим Азбукин (1822–1824 гг.) и иеромонах Мартирий Горбачевич (1831 г.) // ХЧ. – 1909. – № 8–9. – С. 1169–1187; Шевцова О. Б. Начало русской науки о церковном пении // Вестник ПСТГУ. Сер. V. Вопросы истории и теории христианского искусства. – 2012. – Вып. 1 (7). – С. 96–111 [Идентифікація М. як вихованця СПбДА 1831 р. у цій статті є помилковою. – М. Т.].

М. Л. Ткачук

МАР'ЯНОВИЧ Чедомир [серб.

Марјановић Чедомир, рос. Марьянович Чедомир *] (17[29].01.1872 – після 1935), випускник КДА – серб. богослов, історик, педагог.

Нар. у м. Чупрія (серб. Чуприја, нині – у Поморавському окрузі Сербії), де здобув початкову освіту. Закінчив нижчу гімназію у м. Парачин (серб. Параћин, нині – Поморавського округу) та семінарію у Белграді (1890). Як один із її найкращих випускників був направлений митрополитом Сербським Михаїлом (Йовановичем) для продовження навчання до КДА (1890–94). У студентські роки був стипендіатом Св. Синоду. Закінчив академ. курс зі ступ. канд. богослов'я (ухвалу Ради КДА від 13.06.1894 затверджено митрополитом Київським і Галицьким

* У списках студентів КДА – «Марьянович Чедомир».